

ZDRAVOTNÝ STAV LESNÝCH DREVÍN V ROKU 2019

Andrej Kunca

Kunca, A.: Forest health by tree species in Slovakia in 2019. APOL, 2020, vol. 1, no. 2, p. 207–209.

Abstract: Norway spruce was the most damaged tree species in 2019. That year it was processed 4.2 mil. m³ of Norway spruce that is by 0.6 mil. m³ less than in 2018, 0.32 mil. m³ of pine (by 0.05 mil. m³ more than in 2018) and the third most damaged tree species was European beech of which 0.26 mil. m³ was processed in sanitary felling (by 0.06 mil. m³ less than in 2018). Norway spruce covers 23.4% of forests in Slovakia, however, its share on sanitary felling was 82.2%. On the other side, European beech covers 33.2% of forests, but its share on sanitary felling was only 5.2%.

Key words: sanitary felling; tree species; pest agents; spruce; European beech

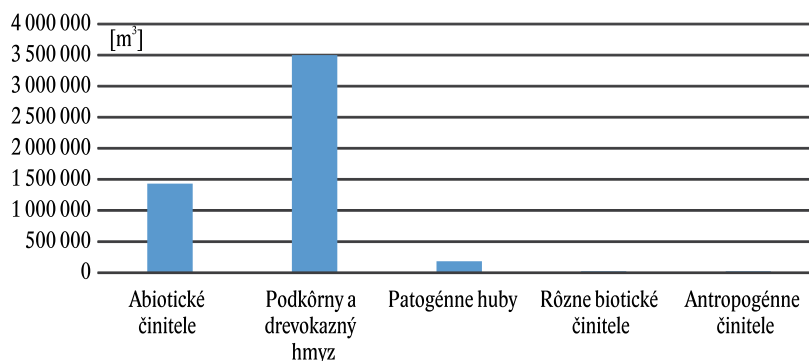
V roku 2019 náhodnou vykonanou ťažbou sa spracovalo z jednotlivých drevín najviac smreka 4,2 mil. m³ (o 0,6 mil. m³ menej ako v roku 2018), borovice 0,32 mil. m³ (o 0,05 mil. m³ viac ako v roku 2018) a buka lesného 0,26 mil. m³ (o 0,06 mil. m³ menej). Jedľa biela a ostatné dreviny boli poškodené na úrovni 119 tis., resp. 116 tis. m³.

Buk a smrek sú najrozšírenejšími drevinami na Slovensku a preto ich najväčší podiel na náhodných ťažbách je logický. Avšak zastúpenie smreka v lesoch na Slovensku je 23,4 %, podiel na náhodných vykonaných ťažbách však až 82,2 %. Zastúpenie buka je približne 33,2 % a podiel na náhodných ťažbách 5,2 %. Zastúpenie borovic je 7,1 % a ich podiel na náhodných vykonaných ťažbách 6,4 %.

Tabuľka 1. Štruktúra náhodnej vykonanej ťažby podľa hlavných skupín škodlivých činiteľov v roku 2019

Table 1. Sanitary felling by main groups of pest agents.

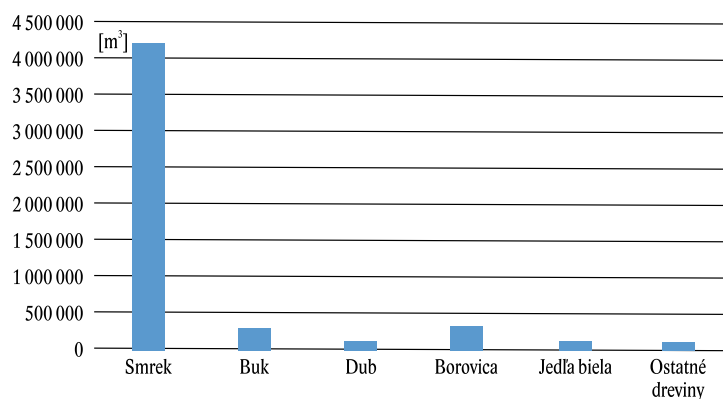
Skupiny škodlivých činiteľov	Náhodná vykonaná ťažba	
	[m ³]	[%]
Abiotické činitele	1 432 545	27,8
Podkórny a drevokazný hmyz	3 499 294	67,9
Patogénne huby	181 104	3,5
Rôzne biotické činitele	19 933	0,4
Antropogénne činitele	20 674	0,4
Spolu	5 153 550	100,0

Obrázok 1. Štruktúra náhodnej ťažby všetkých drevín spolu podľa hlavných skupín škodlivých činiteľov v roku 2019
Figure 1. Sanitary felling by main groups of pest agents.

Tabuľka 2. Štruktúra náhodnej vykonanej ťažby podľa vybraných drevín v roku 2019**Table 2.** Sanitary felling by main tree species in 2019.

Dreviny	Náhodná vykonaná ťažba	
	[m ³]	[%]
Smrek	4 237 275	82,2
Buk	266 297	5,2
Dub	87 025	1,7
Borovica	327 348	6,4
Jedľa	119 036	2,3
Ostatné dreviny	116 569	2,3
Spolu	5 153 550	100,0

Obrázok 2. Štruktúra náhodnej ťažby podľa vybraných drevín v roku 2019**Figure 2.** Sanitary felling by main tree species in 2019.

Prognóza vývoja zdravotného stavu lesných drevín

Predpokladáme, že v roku 2020 bude najviac poškodzovanou drevinou smrek a to výraznejšie podkôrnym hmyzom (predovšetkým lykožrútom smrekovým) ako abiotickými činiteľmi. Málo výrazný vplyv podpňoviek a koreňovky vrstevnatej sa bude udržiavať stále na rovnakej úrovni škodlivosti, resp. ich škodlivosť v dôsledku klimatickej zmeny bude ešte narastať. Takto to bude aj v nasledujúcich rokoch do roku asi 2022.

Borovice na Záhorí v posledných 5 rokoch chradnú, aj keď v rokoch 2018 a 2019 sa vykonali náhodné ťažby vo veľkých objemoch a borovicové porasty sa značne ozdravili. Premnožuje sa tam však podkôrný hmyz, ale aj tracheomykózne huby a na zlom zdravotnom stave sa podieľa aj piesčitá pôda chudobná na živiny, ktoré sa do pôdy naspäť zvyčajne v žiadnej podobe nevracajú. V ostatných častiach Slovenska sa môže vplyv sucha prejavovať zvýšenou náchylnosťou borovíc na hubové patogény, ako to bolo v rokoch 2011 – 2013, keď boli borovice výrazne napádané hubou *Cenangium ferruginosum* v oblasti Partizánskeho a Krupiny.

Chradnutie jedle je pomiestne ale takmer na celom Slovensku (napr. Pukanec) a jednoznačný škodca sa tam neprejavuje. Predpokladáme, že práve kvôli nejasnej príčine nebude realizovaný ani program prevencie pred poškodením jedle a preto bude chradnutie jedle pretrvávajúť, resp. môže aj narastať.

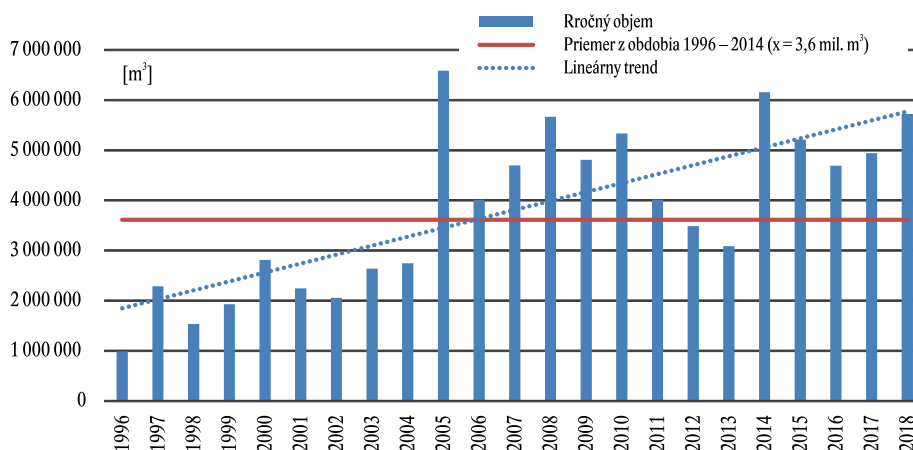
U bukov sa môže vo zvýšenej miere prejavovať spála kôry, ako dôsledok odkrytia porastových stien po vetrovej kalamite Žofia z 2014. Taktiež sa vo zvýšenej miere môžu prejavovať hniloby kmeňov spôsobované práchnovcom kopytovitým *Fomes fomentarius*, ktorému vstupnú bránu infekcie vytvoril vietor polámaním vetiev v korune stromov v roku 2014. Miestami sa vyskytuje lykožrút bukový *Taphrotychus bicolor*, ktorý sa premnožuje na ponechaných zvyškoch po ťažbe resp. po vetrových alebo snehových kalamitách. Je treba zdôrazniť, že hygiena porastov listnatých drevín má podobný význam ako hygiena porastov v ihličnatých drevinách.

V roku 2020 a 2021 očakávame premnoženie mníšky veľkohlavej v dubinách stredného a východného Slovenska. V prípade sucha sa však v najbližších rokoch môžu prejavovať tracheomykózy a na takto oslabených stromoch sa môže premnožiť podkôrnik dubový, resp. krasoň dvojškvrnný *Agrilus biguttatus*.

tatus. Situácia z 80. rokov 20. storočia by sa raz mohla aj zopakovať, keďže všetky činitele (*Ophiostoma* sp., *Scolytus intricatus*, klimatické extrémny) sú v porastoch stále prítomné. Taktiež významnú úlohu môže v prípade vlhkej jari 2020 zohrať entomopatogénna huba *Entomophaga maimaiga*, ktorá napáda len mníšku veľkohlavú a môže jej početnosť významne znížiť.

Z ostatných drevín najväčšie problémy so zdravotným stavom očakávame u jaseňa štíhleho *Fraxinus excelsior*. Drevina je v Európe napádaná hubou *Chalara fraxinea* (tel. *Hymenoscyphus fraxineus* čiašočka jaseňová) už od roku 1992 v oblasti severovýchodného Poľska. Na Slovensku sme poškodenie jaseňov zaznamenali v roku 2004. Odvtedy je ochorenie rozšírené po celom Slovensku, a v rámci Európy je huba už aj na britských ostrovoch a takmer v celom Francúzsku. Na Pyrenejskom polostrove ešte nie je, a chýba aj na Peloponézskom polostrove.

V nasledujúcich rokoch očakávame stále viac prípadov poškodenia javora horského a mliečneho hubou *Cryptostroma corticale*. Zatiaľ sú známe lokality výskytu pri Trstíne (2017), Veľatoch (2017) a v Trenčíne (2018).

Obrázok 3. Vývoj spracovanej náhodnej ťažby všetkých drevín spolu
Figure 3. Sanitary felling of all tree species.

Pod'akovanie

Práca vznikla vďaka finančnej podpore v rámci projektov APVV-0707-12, APVV-14-0567, APVV-15-0531, APVV-15-0348, APVV-19-0116 a APVV-19-0119 financovaných agentúrou APVV a projektu „SLOVLES“ – projekt financovaný z rozpočtovej kapitoly MPRV SR (prvok 08V0301). Práca ďalej vznikla vďaka projektu „Zvyšovanie úrovne ochrany kritickej infraštruktúry – výskum nových, ekologicky akceptovateľných metód boja so škodcami lesa na území v správe podniku Vojenské lesy a majetky SR, š. p.,“ ktorý je realizovaný s finančnou podporou Ministerstva obrany Slovenskej republiky.

Adresa:

Ing. Andrej Kunca, PhD.
Národné lesnícke centrum – Lesnícky výskumný ústav Zvolen, Lesnícka ochrannárska služba,
Lesnícka 11, SK – 969 23 Banská Štiavnica
e-mail: andrej.kunca@nlcsk.org